

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Diluuntur argumenta P. Annati, & mens ac doctrina Anselmi, de
duplici necessitate antecedente & consequente, explicatur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Potest hoc amplius declarari & illustrari alio exemplo aptissimo, quo utuntur Salmanticenses in Tractatu de voluntate Dei. Si in manibus hominis esset aliqua libertas intrinseca, distincta à libertate voluntatis, eique essentialiter subordinata, tunc ejus natura esset, quod hoc quod voluntas efficaciter velle aliquid fieri à manibus, illa etiam liberè & secundario velle vellent, licet possent velle oppositum; nec in tali casu, imperium aut motio voluntatis applicans manum ad opus, ejus libertatem lapidearet, quia talis libertas esset solum secundaria, & essentialiter dependens à libertate voluntatis, tanquam primi liberi, primique determinantis & applicantis potentias & facultates animæ; & etiam quia voluntas illam determinans & applicans, non se haberet per modum principii pure extrinseci respectu illius, sed esset illi intimè conjuncta, & in eadem essentia animæ radicata. Ita similiter dicimus, quod quia libertas voluntatis est tantum secundaria, à Deo nunquam primo libero, primoque determinanti essentialiter subordinata; & aliunde Deus non se habet ut agens pure extrinsecum respectu voluntatis, sed illi intimè conjungitur, tanquam radix & principium libertatis, illam consequenter non destruit, aut lædit, quamvis voluntatem prædeterminet, quia per hoc non impedit, sed tantum quod voluntas in suo ordine, & ut secundum liberum & secundum determinans, seipsum moveat & determinet. In hoc enim nulla plane est repugnantia aut implicantia, ut saepe ostendimus, & docet D. Thomas ubi supra art. 1. ubi secundo loco sibi hoc argumentum proponit. *Una operatio non potest esse simul à duobus operantibus, sicut nec unus numero motus potest esse duorum mobilium: si igitur operatio creaturae est à Deo in creatura operante, non potest esse simul à creatura, & ita nulla creatura aliquid operatur.* Quod etiam argumentum quod nobis frequenter opponunt Adversarii: dicunt enim, quod si voluntas moveretur, applicatur, & determinatur à Deo; se ipsam non movet, nec applicat, aut determinat; & sic tollitur ejus libertas, cum de ratione causæ liberæ sit se ipsam determinare & applicare. Cui sic respondet S. Doctor: *Ad secundum dicendum quod una actio non procedit à duobus agentibus unius ordinis: sed nihil prohibet quin una & eadem actio procedat à primo & secundo agente. Ita similiter nos dicimus, quod libera determinatio voluntatis creaturae, non procedit à duobus agentibus ejusdem ordinis, sed nihil prohibet quin procedat à primo & à secundo agente, tanquam à duabus causis essentialiter subordinatis; à Deo scilicet, tanquam à primo libero, & primo movente, & applicante; & à voluntate humana, ut à secundo libero, & secundo movente & applicante: sicut nihil vetat, quin eadem planta generatio sit à Sole, ut à primo generante; & à terra, tanquam à generante secundo.* Unde ad locum Ecclesiastici supra adductum, quod nobis saepe obijciunt Adversarii: respondet illem Doctor Angelicus 3. cont. Gent. cap. 90. *quod hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum inducuntur, ut ostendatur quod voluntas non potest esse libera, nisi sit se ipsam determinare & applicare, non vero ut ostendatur electiones à divina providentia subtrahantur.* Quod tulus expendit in hac 1. parte quest. 22. art. 2. ad 4. his verbis: *Ad quartum dicendum, quod hoc quod dicitur Deum hominem sibi reliquisse, non excluditur homo à divina providentia, sed ostenditur*

A quod non præfigitur ei virtus operativa, determinata ad unum, sicut in rebus naturalibus quæ aguntur tantum, quasi ab altero directæ in finem, non autem seipsa agunt, quasi se dirigunt in finem, ut creatura rationales per liberum arbitrium quo consiliantur & eligunt, unde signanter dicit in manu consilii sui. *Sed quia ipse actus liberi arbitrii reducitur in Deum sicut in causam, necesse est ut ea quæ ex libero arbitrio fiunt, divina providentia subdantur.* Quibus verbis aperte declarat, hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum induci, ut explicetur facultas quæ pollet homo ratione libertatis sibi inditæ, ut in suo ordine, & in ratione secundi liberi & determinantis, eligat & se determinet: per illa tamen non excludi subordinationem & dependentiam quam habet à Deo in primo libero & determinante, nec consequenter divinæ motionis & applicationis necessitatem. Sicut nec per hoc quod ignis est calefacere, excluditur necessitas celestis motus: quo exemplo idem sanctus Doctor utitur quod lib. 1. art. 7. ad 1. & in 2. sent. ad Anni. dist. 29. art. 4. ad 3. ubi ait, *Potestas nostra nihil operari potest sine Deo qui operatur in omni natura & voluntate: unde cum dicimus aliquid esse in nobis, non excludimus Dei auxilium.*

S. II.

Diluuntur argumenta P. Annati, & mens ac doctrina Anselmi, de duplici necessitate antecedente & consequente, explicatur.

PRÆCIPUA Adversariorum argumenta desumpta

libro 2. *Cur Deus homo*, cap. 18. ubi duplicem necessitatem distinguit: alteram antecedentem, quæ tollit libertatem; alteram consequentem, quæ libertati non nocet. Verba Anselmi sunt: *Est namque necessitas præcedens, quæ causa est ut sit res, & est necessitas sequens, quam res facit. Præcedens & efficiens necessitas est, cum dicitur celum volvi, quia necesse est ut volvatur, sequens verò quæ nihil efficit, sed sic est cum dico te ex necessitate loqui, quia loqueris.* Cum enim hoc dico, significo nihil facere posse, ut dum loqueris non loquaris: non quod aliquid te cogat ad loquendum. Nam violentia naturalis conditionis cogit celum volvi, te verò nulla necessitas facit loqui. Idem docet in libro de concordia prædestinationis cum libero arbitrio, cap. 10. ubi ait: *Pariter igitur quamvis necesse sit fieri quæ præsciuntur, & quæ prædestinantur, quædam tamen præscita & prædestinata non eveniunt eâ necessitate quæ præcedit rem, & facit, sed eâ quæ rem sequitur, sicut supra diximus.* Nox enim quamvis prædestinat, facit, voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo, sed in sua eam potestate dimittendo. *Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quod Deus non faciat in bonis sua gratiâ, in malis non sua, sed ejusdem voluntatis culpa.* Et cap. 3. de concordia præscientiæ & prædestinationis docet, necessitatem consequentem esse illam quæ descendit de libera voluntate.

Ex his Anselmi testimoniis, quædam deducit argumenta P. Annatus in libro quem pro defensione scientiæ mediæ edidit disp. 4. cap. 6. §. 4. ad probandum prædefinitiones absolutas & efficaces, à prævisione scientiæ mediæ independentes, quæ à Thomistis, decreta prædeterminantia, appellantur, destruere libertatem.

Primo sic arguit num. 153. *Necessitas quæ facit rem esse, & quæ causa est ut res sit, est necessitas*

præcedens, & inimica libertati, ex Anselmo: Necessitas quæ sequitur ex prædefinitione, facit rem esse, & est causa ut sit res: Ergo est necessitas præcedens, & inimica libertati, juxta mentem Anselmi.

145 Secundò, Necessitas sequens, & quæ libertati non nocet, alia non est ex Anselmo, quàm illa quam res facit, & quæ descendit de libera voluntate: Sed necessitas quam infert prædefinitio, non est illa quam res facit, nec descendit de libera voluntate: Ergo non est necessitas quæ apud Anselmum dicitur sequens, & quæ non nocet libertati. Quod si sub secundo illo traditæ distinctionis membro contineri non potest, restat ut ad primum reducat, & credatur esse necessitas præcedens, & noxia libertati, aut damnetur Anselmus unà cum sua distinctione.

146 Tertio, Prædefiniri actum liberum, est prædefiniri actum qui non trahat necessitatem efficiendi ex causa antecedenti, & independenti ab illius voluntate cui liber dicitur: Atqui actum esse prædefiniri, est trahere necessitatem efficiendi ex Dei prædefinitione: Ergo prædefiniri actum liberum, est prædefiniri actum qui non sit prædefinitus, quod implicat. Ibidem num. 134.

147 Quarto, necessitas quam abhorret agens liberum, illa est cujus causam ipsum nec impedire potest, nec vincere: Necessitas agendi quæ sequitur ex prædefinitione, seclusâ scientiâ mediâ, est hujusmodi: Ergo illa est quam abhorret liberum agens. Neq; hoc argumentum (inquit) eget probatione, sed meditatione. Ita num. 136.

148 Denique, Quando antecedens est causa consequentis independens à libertate, nemo dubitare potest, quin non sit tantum necessitas consequentiæ, sed & consequentis quoque, ut videtur est in consequentia amoris beatifici ex visione, & actus violenter coacti ex vi cogente. Cum ergo divina prædefinitio, seclusâ scientiâ mediâ, nec pendeat à nostra libertate, nec illam supponat, & tam indissolubiler sibi connectat positionem actus prædefiniti, quàm visio beatificum amorem, quare dicitur tantum necessitas consequentiæ, & non etiâ consequentis? Ita num. 137.

149 Priusquam his argumentis respondeamus: præmittendum existimavi, mirari me, quomodo adversarii Anselmi auctoritatem tantoperè contra nos urgeant, cum nullam in aliis materiis in quibus cum illis non convenit (ut cum agitur de peccato Angelorum, & quaeritur an prima illorum operatio sit à Deo; & utrum Deus positive influat in actus malos, & peccaminolos) non solum facillimè abjiciant, sed etiam ferè contemnant. Unde Vazquez tomo ultimo quaest. 94. dub. 6. quaerens utrum per opera aliàs Deo debita, hoc est præcepta, satisfieri possit, responder affirmativè, & sibi objicit auctoritatem Anselmi, oppositum docentis libro 1. *Cur Deus homo* cap. 20. quam sic excipit. *Ad tertium ex Anselmo respondimus supra, & contra ipsum probavimus, apud Deum fieri posse satisfactionem de aliàs debitis, multaque alia contra ipsum adduximus quibus ostendimus non probare quod contemnit.* Similiter Theophilus Raynaudus tomo de Christo, editionis Antverpiensis pag. 100. faterur Anselmum docuisse, plures substantias divinas, eandem non posse humanitatem terminare; & tamen oppositum ibidem docet. Quid ergo, si nos similiter in præfenti Anselmi auctoritatem negaremus, & uno verbo infringere argumenta proposita, quorum to-

A) tam vira, ac robur Adversarii ex ejus auctoritate desumunt?

Verum quia majori reverentiâ Sanctos Patres colimus, & in Schola Thomistarum non audiri solent hæ voces: *Perperam Chrysostomus, Perperam Augustinus*, quæ in libris quorundam Recentiorum leguntur; idè hac omisâ responsione, & admisâ Anselmi auctoritate, quem ut Doctorem eximium, sanctissimum Præfulem, ac patrè haud ultimi nominis veneramus. Respondeo illum per necessitatem præcedentem, libertati contrariam, non aliâ intellexisse, quàm eam quæ oritur ex aliqua causa extrinseca cogente, ut contingit in amore beatifico, aut in voluntate boni in communi. Per necessitatem verb consequentem, eam significare, quæ vel ex ipsa electione & libertate voluntatis immediate descendit, vel ex ejus prima causa & radice oritur: qualis in sententia Thomistarum est suppositio decreti prædeterminantis. Nam, ut supra dicebamus, licet hæc suppositio sit formaliter antecedens, tamen quantum ad effectum considerandâ libertatis, est virtualiter seu æquivalenter consequentis; eò quod causa libertatis non magis possit ei nocere, quàm ejus effectus.

Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet ex ipso Anselmo, cap. 10. libri de concordia, ubi explicans necessitatem antecedentem, dicit esse illam *qua præcedit rem, & facit, & statim addit: Non enim ea Deus quamvis prædefinit, facit voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo.* Quibus verbis satis aperte declarat, se loquantur de præcedenti cogente, seu ad unum per modum naturæ determinante: unde libro 2. *Cur Deus homo*, cap. 18. ut hanc necessitatem explicet, adducit exemplum de ortu Solis, & de motu cæli, quæ constat esse agentia naturalia, seu ad unum per modum naturæ determinata. Et Clemens Alexandrinus libro 2. Stromatum necessitatem illam quæ dicitur appellari: id est naturalem, & per modum naturæ moventem ac determinantem.

D) Quando ergo Anselmus dicit quod necessitas antecedens est illa quæ præcedit rem & facit, hoc non est intelligendum de quacumq; prioritate & efficientia (alioquin, ut supra dicebamus, causa libertatis destrueret libertatè, quod absurdissimum est) sed de præcedenti cogente, seu ad unum per modum naturæ determinante, nec relinquentem in voluntate potentiam ad oppositum, & de efficientia liberi arbitrii determinationem & cooperationem impediens ac excludens. Similiter quando ait quod necessitas sequens est illa quam res seu voluntas facit, intendit solum quod voluntas illam facit secundariò, & ut secundum liberum, & secundum determinans: non autem primariò, & independenter à motione & applicatione primi liberi, primig; determinantis. Unde addit: *Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quod Deus non faciat in boni sua gratiâ; in malis, nõ suâ, sed ejusdem voluntatis culpa.* His præmissis, Annati argumenta facile diluentur.

Ad primum enim responderetur distinguendo. Major. Necessitas quæ facit rem esse, & quæ causa est ut sit res, est necessitas præcedens: si facit rem esse, illam determinando ad unum per modum naturæ, & excludendo determinationem & cooperationem liberi arbitrii, concedo Majorem. Si non determinet illam ad unum per modum naturæ, sed per modum liberi, nec impedit, sed efficiat,

& ab eodem Rivo retractatam. Idem asserunt Doctores Lovanienses in justificatione & defensione cujusdam Censuræ suæ, Parisiis impressa anno 1641. Nam ibidem cap. 4. num. 81 expressè dicitur, prædictam propositionem in ipsa Universitate Lovaniensi fuisse olim ante 112. annos censuram & abjectam, & deinde Romæ ipso Rivo præsentem, sub Xisto IV. damnatam, & ab eodem Rivo recantatam.

159 Ex quo duplici testimonio, omni exceptione majore, infringitur responsio Cardinalis De Lugo dicentis propositionem à præfato Authore assertam, & ab illo Pontifice proscriptam, non fuisse illam quam retulimus, sed istam: *Quod ex præcedenti ordine successivæ durationis sequitur per necessariam consequentiam, necessarium & inimpedibile est.* Neque enim par est credere, Sylvium, virum prudentem, sapientem, & in omni passu suo solidum, hujus propositionis censuram in suis ad primam partem D. Thomæ commentariis voluisse inserere, eamque in opusculo quod de primo Motore edidit, confirmare, ac denudò asserere, & tam fædam levitatis, vel ignorantie, aut negligentie, & dormitionis, in hoc duplici eximio opere, notam imprimere, nisi de illius veritate fuisset omninò certus. Multò minùs credibile est aut probabile, Professores Lovaniensis Academie, quæ magnam sibi promeruit toto terrarum orbe auctoritatem, idem voluisse tam expressè asserere, præsertim in justificatione Censuræ, quam ipsi Nuncio Apostolico, Galatino Episcopo, die 9. Septembris 1588. per Decanum ejusdem Facultatis, Dominum Henricum Cuychium, exhibuerunt, nisi de ejusdem propositionis Censura fuissent etiam certi. Crediderim potius his quæ præfatus Cardinalis, in sui de hac propositione judicii confirmationem, loco citato adducit, deesse quidpiam, quàm Sylvio & Doctoribus Lovaniensibus, in his quæ ad manum illis erant exquirendis aut investigandis, diligentiam & sedulitatem defuisse.

160 Ceterum, etsi gratis concedatur, dictam propositionem non fuisse damnatam, sed aliam quam refert De Lugo, semper tamen illa remanet de errore suspecta, quia ut ostendit Sylvius ubi supra, prior illa propositio ex posteriori sequitur. Nam si non est necesse id quod per necessariam consequentiam sequitur ex aliquo præcedenti ordine successivæ durationis, esse inimpedibile & necessarium; à fortiori non erit necesse, id quod per necessariam consequentiam sequitur ex aliquo præcedenti liberi arbitrii determinationem & consensum, prioritatem naturæ, esse necessarium & inimpedibile, seu non liberum, & contingens. Quia ut supra arguebamus, ea quæ prioritatem naturæ contingentiam & libertatem antecedunt, eam causant & non destrunt; prioritas enim naturæ est prioritas causalitatis & dependentiæ, & competit causæ & principio actuali, in ordine ad effectum quem actu producit.

161 Ad quintum distinguo Majorem. Quando antecedens est causa consequentis, independens à libertate, nemo dubitare potest quòd non sit tantum necessitas consequentiæ, sed & consequentis. Si antecedens sit causa consequentiæ, solum quantum ad substantiam & entitatem actus, verum est. Si sic causa consequentis, non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad modum contingentiam & libertatis in eo inclusum (ut contingit in proposito) falsum. Nam ut supra ex D. Anselmo retulimus:

A *Quoniam quod Deus vult non potest non esse, si Deus vult voluntatem humanam nullà cogi vel prohiberi necesse est ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam & esse quod vult.* Unde patet disparitas ad exemplum de visione beatifica ab arguente adductum. Hæc enim, cum tollat indifferentiam objectivam judicii, quæ est proxima radix libertatis, nec in voluntate beatorum relinquat potentiam ad non diligendum Deum, in amorem beatificum non influit libertatem, sed necessitatem. E contra verò, cum divina prædeterminatio utrumque præstet, causat libertatem & contingentiam in actibus prædeterminatis.

§. I V.

Aliud ejusdem Annati argumentum dissolvitur.

Idem Author disp. 1. cap. 6. §. 1. probat admodum tendam esse in Deo scientiam mediam, eam quòd *Admissa scientiâ mediâ non sit difficile ad intelligendum, quomodo Deus prædesinare possit actum liberum, illas à ejus libertate; eaque seclusâ quomodo sit divina prædeterminatio actus liberæ, adeò sit capta difficile, ut sit hic etiam unus ex maximis Adversariorum laboribus...* Sunt que aliqui Authores, qui cum habeant usum scientiæ mediæ, velinque nihilominus retinere prædeterminationem actuum liberorum, huic difficultati succumbunt, ut videre est in Capetana &c.

Respondeo primò: hunc modum inveniendam libertatis quem Molina excogitavit, non esse ita facilem, quin ex illo gravissimæ emergant difficultates, & plura sequantur absurda & inconvenientia, quæ Tractatu 3. fusè expendimus impugnano scientiam mediam. Sed nec ita clarum & perspicuum, quin multi exilitatem veritatem illam objectivam futurorum contingentium, à divino decreto independentem, eoque anteriorem, quæ est præcipuum scientiæ mediæ fundamentum, esse obscurissimam, ac propterea intelligibilem. Unde Suarez lib. 1. de essentia prædest. cap. 7. num. 8. & tomo 1. de grat. proleg. 1. num. 12. ait quod non intelligentes qualiter futura conditionata contingentia sint scibilia, prout antecedunt determinationem divinæ voluntatis, quiescere debent, confugiens ad infinitatem divinæ scientiæ.

Præterea, Dato quod modus ille conciliandi libertatem à Molina excogitatus, sit ita facilis & perspicuus, ut ab omnibus intelligi valeat, & facilem reddat, ut ait Adversarius, bonorum actuum prædeterminationem; alter verò obcurus, & difficilior, & paucis intelligibilis: dico tamen hanc nimiam facilitatem & claritatem in hac materia esse valde suspectam, ac similes ignibus illis fallacibus & fatuis, qui viatores decipiunt, & ad præcipitia ducunt. Nam D. Augustinus de prædest. Sanct. cap. 14. loquens de hac concordia, ait *Esse difficilem ad solvendum questionem.* Epist. 2. ad Valentinum *difficillimam* vocat Epist. 1. *Difficillimam & paucis intelligibilem.* Et in libro de gratia Christi cap. 47. sic ait: *Ista questio ubi de libero arbitrio voluntatis, & de dignitate disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratiam videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Unde gravi difficultate premi se fatetur libro 2. de peccat. meritis & remissione, cap. 18. *ne liberum arbitrium gratiâ, aut gratiam libero arbitrio excludat.*